

Igor Zabel
PRODANA DELA

Na prvi, površni pogled je razstava Nike Špan »Prodana dela« videti kot prostorska slika. Nekateri obiskovalci so jo tako tudi res razumeli: kot formalistično abstraktno kompozicijo, neke vrste geometrijsko sliko, razširjeno v prostor. Ta napaka je resda posledica njihove premajhne pozornosti, vendar pa izhaja tudi iz nekaterih razsežnosti postavitve, ki niso nepomembne in nas opozarjajo na bolj bistvene posebnosti dela.

Lahko bi namreč rekel, da je za razstavo značilen svojevrsten esteticizem, torej harmoničnost barvne in prostorske kompozicije ter perfekcija izvedbe (Ilastnosti, ki lahko same po sebi veljajo za »slikarske«), obenem pa lahko občutek, da gre za formalizem, spodbuja tudi neka posebna sistematičnost, ki obvladuje razstavo. Vendar moramo tako eno kot drugo lastnost brati predvsem kot znak za nekaj drugega, ne pa kot samozadostno, avtonomno kvaliteto. To jasno potrjujejo tudi drugi elementi, vključeni na razstavo, ki se zdijo lahko na prvi pogled heterogeni, zgolj nekakšen dodatek: projekcija posnetka hrbta, ponavljajoča se glasba, dokumentacija. Vsi ti elementi se smiselno povežejo s slikarskim učinkom le tedaj, če vso postavitev razumemo kot nekaj, kar ni samo materialno navzoče, marveč se usmerja navzven, v druge prostorske in časovne razsežnosti; ravno v tej usmerjenosti pa se razkrijejo nekatere najpomembnejše poteze razstave.

Pri tej dvojnosti navzočega in odsotnega moramo upoštevati, da galerija ni kakršen koli prostor. Tradicionalno je prostor umetnosti kot nečesa, kar je v bistvenem smislu ločeno od »vsakdanjega življenja«. Ta ločenost, premik v sfero estetske kontemplacije, ki se ga umetnost ne more nikoli docela iznebiti, kolikor sploh še hoče ostati umetnost, pa ne pomeni odpovedi svetu vsakdanjega življenja. Narobe, ta estetska distanca omogoča demonstrativni, kazalni, nemara celo razsvetljevalni odnos do sveta; v tem smislu je mogoče s pomočjo umetniške prakse in njene implicitne distance izstopiti iz samoumevnosti vsakdana, svet tako rekoč na novo videti in si ga s tem na novo prilastiti.

Razstava »Prodana dela« izrablja prav to dvojnost. Dokumentacija dokazuje, da pomeni poslikava galerije strnjeno ponovitev dela, ki ga je avtorica opravila v polju vsakdanjega, neumetnostnega sveta za denar, za preživetje, kot profesionalna pleskarka oz. dekoraterka. Avtonomne barvne kompozicije so znaki za analogno dejavnost v docela drugačnem družbenem kontekstu, kjer dobi tudi docela drugačen smisel.

Gledano formalno je umetniščina aktivnost (barvanje sten) v obeh primerih enaka. Ta analognost pa rabi kot neke vrste zaslon ali zrcalna površina, s pomočjo katere se oba konteksta, ki določata konkretni pomen te prakse, v nekem smislu medsebojno zrcalita. Delo kot prisila in ustvarjalnost kot svoboda, telesna dejavnost kot neogibni fizični napor in kot body art, dekoracija konkretnega prostora in avtonomna kompozicija, distancirani svet galerije in

konkretni svet prostorov »resničnega življenja« so med seboj v vzajemnem odnosu, se osvetlujejo in medsebojno razkrivajo. Zdi se mi, da je pri »Prodanih delih« bistvena prav ta vzajemnost: postavitve v galeriji razkrije praktično dejavnost kot potencialno umetniško delo, a v tem zrcalnem odnosu se tudi sama vključi v konkretna razmerja, postane delo, povezano s preživetjem in plačilom. In ta odnos nam po mojem mnenju omogoča, da vstopimo v pravi prostor projekta Nike Špan.

Tekst iz kataloga NIKA ŠPAN: SOLD WORKS; Izdala Moderna galerija, Ljubljana, zanj Zdenka Badovinac, 1999; Izšel ob razstavi NIKA ŠPAN: SOLD WORKS v Mali galeriji, 10. 12. 1998 - 10. 01. 1999, kustos razstave Igor Zabel.